
Een gezonder Zundert in 2025

Nota Volksgezondheid 2020-2025

Hoofdstuk 1: Inleiding

1.1 Waarom een nota Volksgezondheid?

Wij willen bevorderen dat de inwoners van de gemeente Zundert zich gezonder voelen en verblijven in een gezonde leefomgeving. Dit willen we omdat inwoners die zich gezonder voelen beter kunnen deelnemen aan de maatschappij en zelfredzamer zijn. Dit hebben we ook in onze meerjarige netwerkbegroting benoemd. Zorg voor de publieke gezondheid is vastgelegd in de Wet Publieke Gezondheid (WPG). Deze wet heeft als doel de gezondheid van burgers te bevorderen, te bewaken en te beschermen. Als gemeente zijn we primair verantwoordelijk om dit doel te bereiken. De WPG verplicht gemeenten om iedere vier jaar een lokale nota Volksgezondheid vast te stellen. Met deze lokale nota dienen we rekening te houden met de prioriteiten van het landelijk gezondheidsbeleid en benoemen we lokale ambities op het terrein van gezondheid. De uitvoering van de WPG hebben we samen met 15 andere gemeenten in West-Brabant belegd in de gemeenschappelijke regeling GGD West-Brabant. Samen met de andere 15 West-Brabantse gemeenten geeft Zundert richting aan de GGD West-Brabant. Jaarlijks met achtereenvolgens een kadernota, een begroting en een jaarrekening en vierjaarlijks met een meerjarenperspectief. Het meest recente meerjarenbeleidsplan (2020-2023) van de GGD West-Brabant zoomt in op gelijke gezondheidskansen voor iedereen, preventie verbreden en verdiepen, en een veilige en gezonde omgeving. De GGD adviseert de gemeenten over publieke gezondheid. De GGD voert taken uit ter bevordering, bewaking en bescherming van de gezondheid van alle inwoners van Zundert, zoals het uitvoeren van de jeugdgezondheidszorg inclusief het Rijksvaccinatieprogramma, het geven van prenatale voorlichting aan aanstaande ouders en het uitvoeren van infectieziekten bestrijding. Een groot gedeelte van de taken van de GGD West-Brabant zijn wettelijke taken ter bevordering, bescherming en bewaking van de gezondheid. Daarnaast heeft de GGD ruimte om aan te sluiten bij lokale ontwikkelingen. Als gemeente leggen we in de Nota Volksgezondheid aanvullende lokale ambities vast. Op basis van deze ambities kan de GGD West-Brabant lokaal op maat activiteiten uitvoeren. Op deze manier wordt in verbinding met inwoners en partners samengewerkt aan de publieke gezondheid van de inwoners van de gemeente Zundert.

1.2 Relatie met andere beleidsterreinen

De strategische doelstelling rondom volksgezondheid van de gemeente Zundert luidt als volgt: 'inwoners voelen zich gezonder en verblijven in een gezonde leefomgeving. De inspanningen zoals beschreven in de nota dragen bij aan deze en andere strategische doelstellingen van de gemeente Zundert zoals 'Zundert heeft een aangenaam en aantrekkelijk woon- en leefklimaat', 'iedereen kan gebruik maken van het diverse sport- en beweegaanbod' en 'iedereen doet naar vermogen mee en heeft een zinvolle dagbesteding'. Andersom dragen de inspanningen vanuit andere beleidsterreinen ook bij aan het bereiken van de strategische doelstelling rondom volksgezondheid. Hieronder schetsen we de overlap tussen de verschillende beleidsterreinen.

Bestuursopdracht Sport en het Lokaal Sportakkoord

Een gezond gewicht en gezond beweegpatroon dragen in sterke mate bij aan de gezondheid van de inwoners. Dat wij dit belangrijk vinden blijkt ook uit de sportvisie 2016-2026 'Zundert in Beweging'. We stimuleren met name jeugd, mensen met een beperking, kwetsbare ouderen en mensen met weinig financiële draagkracht om te bewegen en sporten. Dit doen we onder andere door de inzet van buurtsportcoaches, de samenwerking met Stichting Leergeld en Sjors Sportief. Daarnaast hechten wij waarde aan een passende sport- en beweeginfrastructuur. Op dit moment werken wij zodoende aan een sportaccommodatieplan. Tevens hebben we oog voor de openbare ruimte als middel om sport en bewegen te stimuleren. Daarnaast zetten we ons in

om tot een lokaal sportakkoord te komen onder leiding van een sportformateur. Partners uit de domeinen sport, onderwijs, zorg en cultuur maken hierin afspraken over hoe zij met elkaar de ambities op het gebied van sport en bewegen binnen Zundert willen bereiken.

Ontwikkelingen in het sociaal domein

Mensen die zich voldoende ondersteund voelen om om te gaan met uitdagingen op verschillende leefgebieden voelen zich over het algemeen gezonder. Als gemeente ondersteunen we inwoners hierbij vanuit de Jeugdwet, Wmo en Participatiewet. Met deze ondersteuning stimuleren we zelfontplooiing en zelfredzaamheid. Deze beleidsvisie is vertaald in Verordeningen, Beleidsregels en verschillende uitvoeringsplannen. In 2020 gaan we aan de slag met het opstellen van een nieuwe integrale visie op het sociaal domein. Meer specifiek is in 2019 het Jeugdbeleidsplan 'Samen werken aan een positief opvoed- en opgroeiklimaat' door de gemeenteraad vastgesteld. Met dit Jeugdbeleidsplan streven we ernaar dat alle jeugdigen in Zundert gezond kunnen opgroeien en zetten we acties in om het alcohol- en drugsgebruik van jongeren te verminderen en jeugdigen te stimuleren om voldoende te bewegen en gezond te eten.

Omgevingswet

De Omgevingswet, die naar verwachting op 1 januari 2021 in werking treedt, biedt kansen om gezondheid stevig te verankeren in ruimtelijke plannen en ontwikkelingen. Als gemeente krijgen we meer ruimte voor lokaal maatwerk en kunnen we onze eigen ambities bepalen voor een gezonde fysieke leefomgeving. De omgevingswet biedt ons de kans om uitdagingen op het terrein van gezondheid, zoals deze worden geschetst in de voorliggende nota, integraal en effectief aan te pakken.

Klimaatambities

Gezondheid wordt in positieve mate beïnvloed door klimaatmaatregelen. Zo kunnen maatregelen rondom fijnstof de ziektelast door luchtvervuiling verminderen. Voldoende groen en water verminderen (hitte)stress en nodigen uit tot sociaal contact en beweging. Inwoners die voldoende groen en water in omgeving hebben zijn vaak gelukkiger. Het klimaat verandert en daardoor komen ook extreme weerssituaties vaker voor. Dat brengt in de toekomst uitdagingen met zich mee voor de leefbaarheid. Als we nu al rekening houden met klimaat effecten in de (openbare) ruimte bij de inrichting, de ingrepen en de dagelijkse werkzaamheden binnen de gemeente, kunnen we voorkomen dat er problemen ontstaan in de toekomst. Voor klimaatadaptatie bestaan geen standaard normen. In 2019 krijgt de gemeenteraad vanuit het programma Beheer Openbare Ruimte een aantal scenario's voorgelegd om onze klimaatambitie te bepalen. Het uitvoeren van de maatregelen rondom klimaat doen we op een slimme manier, zodat ze niet alleen bijdragen aan klimaatbestendigheid maar ook aan gezondheid.

1.3 Landelijke kaders

In december 2015 is de kamerbrief landelijk gezondheidsbeleid 2016-2019¹ verschenen. Hierin staan de volgende doelstellingen:

- De gezondheid van mensen bevorderen en chronische ziekten voorkomen door een integrale aanpak in de omgeving waarin mensen wonen, werken, leren en leven. Dit betekent:

¹ Landelijke nota Gezondheidsbeleid 2016-2019

- Meer inzetten op de verbetering van de leefstijl van mensen (roken, (overmatig) alcoholgebruik, (ernstig) overgewicht, bewegen, depressie en diabetes.
- Een betere verbinding tussen gezondheid en andere maatschappelijke domeinen
- Preventie krijgt een meer prominente plaats in gezondheidszorg
- Gezondheidsbescherming moet op peil worden gehouden en aan nieuwe bedreigingen moet het hoofd worden geboden
- Het stabiliseren of terugbrengen van gezondheidsverschillen tussen laag- en hoogopgeleiden

De doelstellingen van het landelijk beleid gebruiken we als eerste kader voor ons lokaal beleid en helpen ons bij het bepalen van onze gemeentelijke ambities.

1.4 Het nota traject

De terugkerende gezondheidsmonitors van de GGD West-Brabant geven informatie over de ontwikkelingen in de gezondheid van onze inwoners. Bij de totstandkoming van deze nota hebben we deze informatie geanalyseerd. Net zo belangrijk bij het tot stand komen van een nieuwe nota zijn de ervaringen van inwoners. Om deze ervaringen op te halen hebben we focusgroep gesprekken en interviews gehouden met verschillende leeftijdsgroepen (jongvolwassenen, volwassenen en ouderen). In hoofdstuk 3 worden de meest opvallende gegevens uit de gezondheidsmonitor beschreven, aangevuld met de ervaringen uit de focusgroep gesprekken en interviews.

1.5 Samenwerking met maatschappelijke partners

De nota volksgezondheid is een visiedocument waarin we schetsen op welke onderdelen we de komende jaren gezondheidswinst voor onze inwoners willen behalen. Jaarlijks stellen we een gezondheidsagenda op waarin we de activiteiten voor het komend jaar beschrijven. We werken daarbij kerngericht. Hierdoor ontstaat ruimte om aan te sluiten bij wensen en behoeften die in de samenleving bestaan. In de gezondheidsagenda beschrijven we acties waarmee we de doelstellingen uit de nota willen bereiken. Deze acties worden uitgevoerd door en samen met onze maatschappelijke partners, zoals de katholieke ouderenbonden, Avoord, Werkplein, Voedselbank, Surplus Welzijn, Stichting Welzijn Zundert en de Bibliotheek. Ook zoeken we de samenwerking op met het medische domein (zoals huisartsen, fysiotherapeuten en diëtisten). In 2024 evalueren we het gezondheidsbeleid en stellen we indien nodig nieuw beleid op.

1.6 Leeswijzer

In deze nota komt allereerst onze visie op gezondheid aan de orde. Deze visie vormt samen met het landelijk gezondheidsbeleid en de huidige gezondheidssituatie van onze inwoners het vertrekpunt voor het bepalen van de speerpunten van ons lokale beleid. Na de schets van de huidige gezondheidssituatie en de ambitie van het gezondheidsbeleid worden de speerpunten geschetst waarop we de komende jaren extra willen inzetten. De nota eindigt met een hoofdstuk over monitoring en financiering van het beleid.

Hoofdstuk 2: Visie op gezondheid

2.1 Positieve gezondheid als nieuwe visie op gezondheid

Onze visie op gezondheid is gebaseerd op het concept positieve gezondheid. Gezondheid is een breed begrip dat meer is dan alleen de aan- en afwezigheid van ziekten.

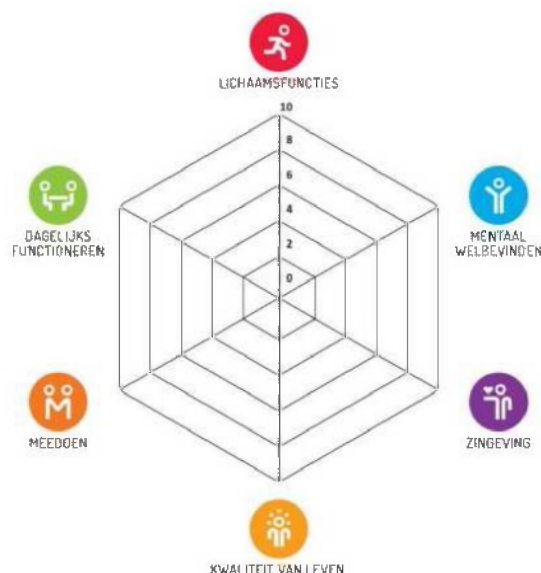
Positieve gezondheid:

Het vermogen van mensen om met fysieke, emotionele en sociale levensuitdagingen om te gaan en zoveel mogelijk eigen regie te voeren (Machteld Huber, 2012)

Gezondheid zien we dus niet als doel op zich, maar als een middel om ervoor te zorgen dat inwoners hun leven op de gewenste manier kunnen invullen. Om te komen tot een betere volksgezondheid in de gemeente Zundert kijken we naar de zestal leefdomeinen van positieve gezondheid (figuur 1). Deze zes leefdomeinen staan met elkaar in wisselwerking en beïnvloeden elkaar.

- Het eerste leefdomein "lichaamsfuncties" gaat over medische feiten en het fysiek functioneren van mensen.
- Het tweede leefdomein "mentaal welbevinden" gaat over de emotionele toestand van mensen en de mate waarin zij tevreden zijn met zichzelf en voldoende veerkracht hebben.
- Bij het derde leefdomein "zingeving" gaat het om de mate waarin mensen een toekomstperspectief hebben en het gevoel hebben doel en richting te hebben in het leven.
- Het leefdomein "kwaliteit van leven" gaat over de ervaren gezondheid van mensen en de mate waarin zij kunnen genieten van het leven. Binnen dit leefdomein gaat het ook om de manier waarop de fysieke leefomgeving bijdraagt aan welbevinden.
- Bij het vijfde leefdomein "meedoen" gaat het om het hebben van betekenisvolle relaties en sociale contacten. Ook het werk dat mensen doen en de maatschappelijke betrokkenheid heeft invloed op het welbevinden van mensen.
- Het laatste leefdomein "dagelijks functioneren" gaat om de mate waarin mensen in staat zijn hun dagelijkse werkzaamheden te verrichten. Binnen dit leefdomein vallen ook de gezondheidsvaardigheden van mensen en de mate waarin zij een gezonde leefstijl (kunnen) hanteren.

Figuur 1: Concept positieve gezondheid

2.2 Inzet op preventie met een integrale aanpak

Met deze nota richten we ons op het bevorderen dat inwoners zich gezonder gaan voelen. We focussen op preventie omdat we geloven dat daarmee de meeste gezondheidswinst te behalen is. We willen voorkomen dat inwoners zich door sociale, emotionele of fysieke uitdagingen ongezond gaan voelen. Ons motto is 'voorkomen is beter dan genezen'. We zetten in op een zo sterk mogelijk voorliggend veld en op leefbare en vitale wijken en kernen, waardoor inwoners in Zundert op een prettige manier kunnen wonen, werken en verblijven. Om zoveel mogelijk effect te bereiken richten we ons op verschillende factoren die gezondheid beïnvloeden. Grofweg zijn er 4 soorten factoren die invloed kunnen hebben op gezondheid (Lalonde, 1974).

- Biologische factoren zijn individuele factoren en zijn over het algemeen erfelijk bepaald. Deze factoren zijn niet met gemeentelijk beleid te beïnvloeden.
- Leefstijlfactoren zijn gedragsfactoren die een gunstige of ongunstige invloed hebben op de gezondheid, zoals lichaamsbeweging, voeding, roken en overmatig alcoholgebruik.
- Zorgvoorzieningen; de aanwezigheid en toegankelijkheid van zorg- en welzijnsvoorzieningen.
- Omgevingsfactoren zijn factoren waarbij er invloed is van de fysieke of sociale omgeving op gezondheid, zoals geluid, luchtverontreiniging en de kwaliteit van de buitenruimte.

De gezondheid van inwoners wordt het meest effectief bevorderd wanneer er sprake is van een integrale aanpak. Dit sluit ook uitstekend aan bij ons uitgangspunt Positieve Gezondheid. Daarom richten we ons met de acties in deze nota Volksgezondheid zowel op het beïnvloeden van omgevingsfactoren als op het beïnvloeden van leefstijlfactoren. De gemeente Zundert verricht daarnaast inspanningen om de aanwezigheid en toegankelijkheid van voorzieningen te verbeteren.

Hoofdstuk 3: Gezondheidssituatie van de inwoners in Zundert

Het vertrekpunt van de Nota Volksgezondheid zijn de meest recente cijfers die we hebben over de gezondheidssituatie van onze inwoners, gecombineerd met de ervaringen uit de focusgroepen. Op de volgende pagina's zetten we uiteen hoe de gezondheid van onze inwoners eruit ziet, zowel voor kinderen/jongeren als voor volwassenen/ouderen. We beperken ons tot een selectie gegevens die het meest opvallen en daarom aandacht vragen in het gezondheidsbeleid². Op basis van deze cijfers en kwalitatieve informatie zijn de speerpunten van deze nota bepaald.

² De overigens gegevens zijn te vinden op de website www.brabantscan.nl

POSITIEVE GEZONDHEID

Kinderen / jongeren*

Er hebben 328 volwassenen met kinderen tussen de 0-11 jaar aan het onderzoek deelgenomen. Er zijn 200 leerlingen 2VO gescreend.

LICHAAMSFUNCTIES

- Ouder ervaart gezondheid van kind als (heel) goed 98% (0-11)
- Heeft overgewicht 6% (1-11) en 12% (2VO)
- Beweegt 7 uur per week of meer 92% (4-11)
- Beweegt of sport 7 dagen per week tenminste 1 uur 22% (2VO)

DAGELIJKS FUNCTIONEREN

- Ouder vindt 16-17 jaar verantwoorde leeftijd voor zelfstandig alcoholgebruik 21% (8-11)
- Drinkt 1 keer per 4 weken of vaker alcohol 9% (2VO)
- Heeft in de laatste vier weken drugs gebruikt (zoals wiet, hasj, XTC, cocaïne, pado's, amfetamine, LSD, GHB, heroïne en/of lachgas) 0% (2VO)

MENTAAL WELBEVINDEN

Heeft een risico op psychosociale problematiek 11% (4-11) en 12% (2VO)

MEEDOEN

Is lid van een sportclub of -vereniging 88% (4-11)

ZINGEVING

- Gezin heeft enige tot grote moeite om rond te komen 5% (0-11) 2013
- Woont in gezin dat enige tot grote moeite heeft met rondkomen 2% (2VO)

KWALITEIT VAN LEVEN

- Ouder mist speeltuintje in de buurt 17% (0-11)
- Ouder mist voorzieningen in de buurt 54% (0-11)

* 2VO 2017-2018 en Gezondheidsmonitor 0-11, 2017

Quotes uit de focusgesprekken

- 'Ik voel mijzelf vooral gezond als ik genoeg sport en gezond eet.'
- 'Ik voel mijzelf ook gezond als ik mentaal lekker in mijn vel zit en een goede balans vindt tussen slapen, sport en school.'
- 'Ik vind mijn omgeving gezond als er genoeg groen is en er voldoende sportmogelijkheden zijn in het dorp waar je woont.'
- 'Ik vind mijn omgeving gezond als er plaats is waar alle mensen, zowel jongeren en oud zich goed kunnen voelen.'

POSITIEVE GEZONDHEID

Volwassenen / ouderen*

West-Brabant

Gunstig/ongunstig
t.o.v. regio West-
Brabant

19-64 jaar
65+

Er hebben 334
volwassenen
(19-64 jaar en
391 ouderen
(65+) aan het
onderzoek
deelgenomen.

LICHAAMSFUNCTIES

- Ervaart eigen gezondheid als (zeer) goed

- Overgewicht

- Voldoet aan Nederlandse Norm voor Gezond Bewegen

DAGELIJKS FUNCTIONEREN

Vindt het erg moeilijk om hulp te vragen bij problemen met gezondheid

MENTAAL WELBEVINDEN

- Voelt zich psychisch gezond

- Heeft matig tot hoog risico op angststoornis of depressie

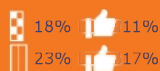

MEEDOEN

- Is eenzaam

- Ervaart veel sociale samenhang in de buurt

KWALITEIT VAN LEVEN

Is bezorgd over de invloed van de woonomgeving op gezondheid

ZINGEVING

Heeft het gevoel een doel en richting te hebben in het leven

Quotes uit de focusgesprekken

- 'Ik vind mijzelf gezond als ik energie, vrolijk en ontspannen het leven kan leven.'
- 'Ik voel mijzelf gezond als ik kan doen wat ik wil.'
- 'Ik vind mijzelf gezond als ik in balans ben, lichamelijk, sociaal en geestelijk.'
- 'Ik vind mijn omgeving gezond als er voor iedereen faciliteiten zoals wandel- en fietsroutes aanwezig zijn.'
- 'Ik vind mijn omgeving gezond als alles in harmonie met elkaar is, zowel jeugd, ouderen als eenzame mensen.'
- 'Ik vind mijn omgeving gezond als er goede samenwerking is en problemen uitgesproken mogen worden.'
- 'Ik vind mijn omgeving gezond als er genoeg ruimte is buiten om als inwoner te verblijven.'

* Gezondheidsmonitor 19+, 2016

Hoofdstuk 4: Ambitie en speerpunten

De komende jaren (2020-2025) zet de gemeente zich in om 'Een gezonder Zundert in 2025' te realiseren. Dit doen we samen met inwoners en maatschappelijke partners.

Ambitie:

Voor 2025 is het aantal inwoners dat de eigen gezondheid als goed ervaart gestegen met 5%.

Om deze ambitie te realiseren richten we ons op de thema's die in Zundert het meeste aandacht vragen. Op basis van de beschikbare data, gesprekken met inwoners en onze visie op gezondheid besteden we de komende jaren naast onze wettelijke taken extra aandacht aan de volgende (met elkaar in verbinding staande) speerpunten³:

1. Een gezondere fysieke leefomgeving
2. Een gezondere leefstijl met focus op bewegen en voeding
3. Een betere psychische gezondheid en minder eenzaamheid

In het kader van prioritering brengen we binnen deze speerpunten focus aan. Dit doen we door ons bijvoorbeeld te focussen op een specifieke kern of doelgroep. Per speerpunt bekijken we op basis van data waar of bij welke doelgroep de focus ligt. Aan de hand daarvan bepalen we subdoelstellingen.

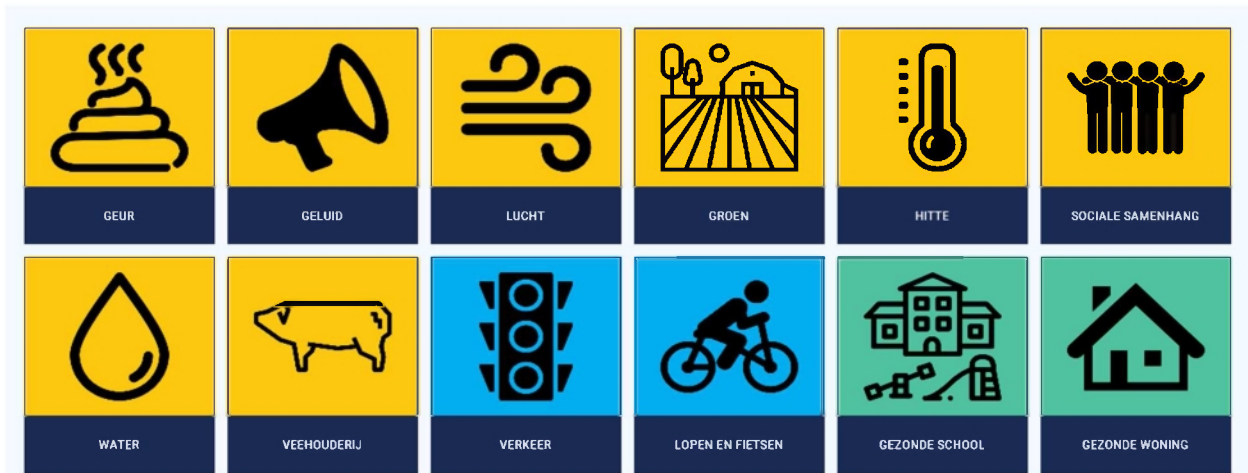
Speerpunt 1: Een gezondere fysieke leefomgeving

Fysieke omgevingsfactoren hebben een grote invloed op gezondheid; het RIVM stelt dat landelijk 6% van de totale ziektelast wordt veroorzaakt door fysieke omgevingsfactoren. Het gezonder inrichten van de leefomgeving kan echter óók veel gezondheidswinst opleveren. In het landelijk gezondheidsbeleid wordt aandacht gevraagd voor het verankeren van gezondheid in het ontwerp van de fysieke leefomgeving. Daarom hebben we in ons lokaal gezondheidsbeleid aandacht voor een gezondere fysieke leefomgeving. We streven naar een gezonde inrichting van de leefomgeving die beschermt tegen omgevingsinvloeden. Voor gezondheidsrisico's waar mensen zelf geen invloed hebben moeten zij kunnen vertrouwen op de overheid. Daarnaast streven we naar een fysieke leefomgeving die de gezondheid van inwoners bevordert doordat omgeving uitnodigt tot gezond gedrag zoals beweging, ontspanning, gezond eten en elkaar ontmoeten. De GGD GHOR Nederland heeft met het document 'Kernwaarden voor een gezonde leefomgeving' een set van gezondheidswaarden opgesteld die in elk ruimtelijk plan- of beleid aan de orde komen⁴. Op basis van deze kernwaarden wordt de gezonde fysieke leefomgeving opgedeeld in een drietal elementen, zoals te zien in figuur 2.

³ We vinden het belangrijk dat integrale ondersteuning beschikbaar en toegankelijk is voor onze inwoners met één plan per gezin. Bij het ophalen van input op de nota volksgezondheid hebben we gesignaleerd dat hierin nog verbetering mogelijk is. In ons gezondheidsbeleid benoemen we dit niet als apart speerpunt, omdat dit aandachtspunt gaat landen in de integrale visie Sociaal Domein die in 2020 wordt opgesteld en in de inspanningen die daaruit volgen.

⁴<https://www.ggdghorkennisnet.nl/?file=40763&m=1527151511&action=file.download>

Figuur 2: Elementen gezonde fysieke leefomgeving

Een gezonde fysieke leefomgeving gaat onder andere over milieukwaliteit (weinig luchtvervuiling, geluids- en geuroverlast), maar ook over klimaatbestendigheid (aanwezigheid van groen en water om hittestress te voorkomen). In een gezonde fysieke leefomgeving is het van belang dat er voldoende natuur en water in de buurt is voor fiets- en wandelmogelijkheden. Ook worden inwoners uitgenodigd tot een actieve leefstijl en wordt een gezonde keuze (gezonde voeding, niet roken) de logische en makkelijke keuze. Er zijn voldoende aantrekkelijke plekken om te ontmoeten en te ontspannen en het is bijvoorbeeld voor ouderen aantrekkelijk om te blijven bewegen.

Wat willen we bereiken?

Leefdomein positieve gezondheid	Doelstelling
 KWALITEIT VAN LEVEN	De fysieke leefomgeving is gezonder en wordt door meer inwoners zo ervaren

De Brabantse Omgevingsscan geeft ons inzicht in welke elementen van de fysieke leefomgeving extra aandacht vragen in de gemeente Zundert⁵. Op basis van een analyse van deze omgevingsscan zijn de volgende subdoelstellingen geformuleerd:

- De fysieke leefomgeving in de gemeente Zundert nodigt meer uit tot een actieve leefstijl.
- Wonen en druk verkeer zijn voldoende gescheiden en minder inwoners voelen zich gehinderd door geluidsoverlast en luchtvervuiling.
- Overlast gevende bedrijven staan voldoende op afstand en minder inwoners voelen zich gehinderd door geuroverlast. Met name in het buitengebied en de kern Wernhout is dit een aandachtspunt.
- Meer inwoners maken gebruik van ontmoetingsplekken en meer inwoners ervaren voldoende sociale samenhang in de buurt. Met name in de kernen Zundert en Klein Zundert vormt dit een aandachtspunt.

⁵ Zie Bijlage Brabantse Omgevingsscan voor Zundert

- Er is er op meer plekken ruimte voor verkoeling en meer inwoners hebben het gevoel dat er voldoende groen aanwezig is in de buurt. Met name in de kernen Zundert, Klein Zundert en Rijsbergen vormt dit een aandachtspunt.

Wat gaan we doen?

Gezondheid als pijler in omgevingsvisie – in gesprek met inwoners over een gezonde fysieke leefomgeving

Met de komst van de nieuwe Omgevingswet krijgen we als gemeente de kans om gezondheid op te nemen in de Omgevingsvisie en later ook in het Omgevingsplan. We gebruiken de komende jaren om te verkennen hoe we gezondheid een prominente plek kunnen geven binnen de Omgevingswet. Op basis van bovenstaande aandachtspunten gaan we samen met de GGD en met inwoners in gesprek over hoe we de fysieke leefomgeving gezonder kunnen maken. Samen met inwoners (zowel jong als oud) verkennen we welke maatregelen we kunnen nemen. Bij het uitwerken van maatregelen maken we gebruik van de kernwaarden voor een Gezonde leefomgeving⁶. De opbrengsten van de gesprekken borgen we in de jaarlijkse gezondheidsagenda en in de omgevingsvisie. De Kernwaarden voor een Gezonde Leefomgeving bevat een set van waarden die idealiter in elk ruimtelijk plan- of beleid aan de orde moet komen. In de Omgevingsvisie en het daaruit volgende Omgevingsplan doen we uitspraken over de manier waarop we in Zundert deze waarden meenemen in ons ruimtelijk beleid en regelgeving.

Gezondheid als pijler in ontwerp en beheer van de openbare ruimte

Op basis van de data uit de Brabantse Omgevingsscan en de Kernwaarden voor een Gezonde Leefomgeving⁶ zien we diverse aanknopingspunten om met het beheer en ontwerp van onze openbare ruimte gezondheidswinst voor inwoners te behalen. We laten gezondheid als thema landen onze beheerplannen Openbare Ruimte. Ook nemen we gezondheid mee als een van de afwegingen bij de lopende projecten. Met name bij de grote projecten kijken we of we gezondheidsbevorderende maatregelen kunnen nemen. Dit doen we in samenspraak met inwoners.

Speerpunt 2: Een gezondere leefstijl met focus op bewegen en voeding

De meeste gezondheidswinst is nog steeds te behalen met het verbeteren van leefstijl. Met een gezond en actief leven kunnen we volgens het RIVM 20 tot 30 procent van ingrijpende ziekten voorkomen. In het landelijk gezondheidsbeleid ligt de focus op het verminderen van roken, het stimuleren van een gezond eet- en beweegpatroon en het verminderen van alcohol- en drugsgebruik. In het lokaal gezondheidsbeleid focussen we ons op het gebied van jeugd voornamelijk op alcohol- en drugsgebruik. In de gemeente Zundert vormt bij de jeugd het alcohol- en drugsgebruik een aandachtspunt. Met de uitvoering van het Jeugdbeleidsplan 2019-2022 hebben we daar aandacht voor. Met het gezondheidsbeleid richten we ons op het stimuleren van een gezond eet- en beweegpatroon.

⁶ <https://www.ggdghorkennisnet.nl/?file=40763&m=1527151511&action=file.download>

Wat willen we bereiken?

Leefdomein positieve gezondheid	Doelstelling
 LICHAAMSFUNCTIES	Meer inwoners bewegen voldoende en meer inwoners hebben een gezond gewicht
 DAGELIJKS FUNCTIONEREN	Minder jongeren gebruiken alcohol en drugs ⁷

We willen onze inwoners helpen met het hanteren van een gezonde leefstijl. Dit doen we door hen te ondersteunen bij het ontwikkelen van goede gezondheidsvaardigheden. We hebben daarbij, net als in het landelijk gezondheidsbeleid, aandacht voor gezondheidsverschillen in de samenleving. Hoewel de levensverwachting in Nederland de afgelopen jaren is gestegen, zijn de gezondheidsverschillen tussen hoog- en laagopgeleiden nog steeds groot. Deze verschillen zijn voor een groot gedeelte te verklaren door leefstijl gerelateerde factoren. Daar willen we wat aan doen. Met ons gezondheidsbeleid richten we ons daarom op het stimuleren van een gezonde leefstijl bij kwetsbare inwoners. Hierbij horen de volgende subdoelstellingen:

- Minima-gezinnen, laagopgeleide inwoners, ouderen en mensen met een beperking nemen vaker deel aan beweegactiviteiten en bewegen voldoende
- Minima-gezinnen, laagopgeleide inwoners, en ouderen ontvangen informatie en handvatten voor een gezond eetpatroon
- Het percentage jongeren in de tweede klas van het VO dat alcohol drinkt daalt⁷
- Minder jongeren tot 25 jaar gebruiken drugs⁷

Wat gaan we doen?

Voorlichting en interventies om gezondheidsvaardigheden te vergroten

We zetten in op het verbeteren van gezondheidsvaardigheden en leefstijl van kwetsbare inwoners. De GGD fungeert als verbindende partners bij het aanbieden van interventies rondom gezonde leefstijl en gezondheidsvaardigheden aan kwetsbare inwoners. We focussen ons daarbij de komende jaren op laagopgeleiden inwoners, ouderen en minima-gezinnen. Voor deze doelgroepen bieden we de komende jaren voorlichtingen en interventies aan waarmee we een gezonde leefstijl stimuleren en handvatten bieden voor het verbeteren van gezondheidsvaardigheden. Dit doen we in samenwerking met de Katholieke Ouderenbonden, Avoord, Werkplein Voedselbank, Surplus Welzijn, Stichting Welzijn Zundert en de Bibliotheek. Ook zoeken we de samenwerking op met het medische domein (zoals huisartsen en diëtisten).

Sportstimulering voor doelgroepen⁸

In het kader van de sportvisie 2016-2026 'Zundert in Beweging' stimuleren we jeugd, mensen met een beperking, kwetsbare ouderen en mensen met weinig financiële draagkracht om te bewegen en sporten. Dit

⁷ Zie het Jeugdbeleidsplan 2019-2022

⁸ Zie Sportvisie 2016-2026 'Zundert in Beweging' en de bestuursopdracht Sport

doen we onder andere door inzet van buurtsportcoaches en de samenwerking met Stichting Leergeld en Sjors Sportief. De komende jaren bouwen we deze sportstimulering verder uit. Dit doen we onder andere door een lokaal sportakkoord te formuleren waarin we met partners uit de domeinen Sport, Onderwijs, Zorg en Cultuur afspraken maken over hoe we de ambities op het gebied van sport en bewegen kunnen bereiken.

Inrichting van de openbare ruimte om bewegen te stimuleren (zie speerpunt 1)

Het valt op dat veel volwassenen in de gemeente Zundert niet voldoen aan de Nederlandse Norm voor Gezond Bewegen (42%). In de kern Achtmaal ligt dit percentage nog hoger (53%). We gaan daarom met de ambassadeurs, buurtsportcoaches, dorpsraden, GGD, scholen en inwoners in gesprek om te kijken hoe we meer inwoners kunnen laten sporten en bewegen. We verkennen hoe actief vervoer (fietsen, lopen) de standaard kan worden en hoe we inwoners kunnen stimuleren om gebruik te maken van sport- en speelvoorzieningen in de omgeving. Met de uitvoering van de bestuursopdracht Sport hebben we ook aandacht voor de openbare ruimte als middel om sporten en bewegen te stimuleren.

Speerpunt 3: Een betere psychische gezondheid en minder eenzaamheid

In onze visie op gezondheid (positieve gezondheid) hebben we nadrukkelijk aandacht voor het mentaal welbevinden van onze inwoners. Gezondheid raakt verschillende leefdomeinen en gaat ook over de mentale gesteldheid van onze inwoners. Mensen die psychisch gezond zijn staan positiever in het leven, hebben minder last van stress, functioneren beter en zijn problemen beter de baas. In de cijfers in deze nota zien we dat er relatief veel volwassenen en ouderen zijn met risico op psychische problemen. Psychische gezondheid wordt bepaald door diverse factoren zoals de mate waarin mensen zich gelukkig voelen, stress ervaren, zich eenzaam voelen en het gevoel hebben doel en richting te hebben in het leven. Psychische gezondheid kan bevorderd worden door het versterken van vaardigheden, maar ook door het versterken van het sociale netwerk. Mensen die last hebben van eenzaamheid ervaren een gemis aan een hechte, emotionele band met anderen. Eenzaamheid is niet per se hetzelfde als alleen zijn, al hangt het wel sterk met elkaar samen.

Wat willen we bereiken?

Leefdomein positieve gezondheid	Doelstelling
 <p>MENTAAL WELBEVINDEN</p>	Meer inwoners hebben een betere psychische gezondheid
 <p>SOCIAAL MAATSCH. PARTICIPEREN</p>	Minder ouderen voelen zich eenzaam

We focussen binnen dit speerpunt onder andere op jeugdigen, zodat we jeugdigen meer handvatten geven om met sociale en psychische uitdagingen om te gaan. Daarmee hopen we psychische problematiek in de toekomst te voorkomen. In de gedachte van de visie positieve gezondheid willen we inwoners met psychische problematiek vooral helpen om hier beter mee om te gaan. Dit doen we door hen persoonlijke ondersteuning

te bieden en door voldoende ontmoetingsgelegenheden te organiseren. Tenslotte hebben we nadrukkelijk aandacht voor de eenzaamheid bij ouderen. Het valt op dat met name in de kernen Achtmaal en Zundert/Klein Zundert het eenzaamheidscijfer hoger ligt. We hanteren de volgende subdoelstellingen:

- Minder ouderen (65+) in Zundert, Klein Zundert en Achtmaal voelen zich eenzaam
- Meer inwoners met risico op psychosociale problematiek maken gebruik van ontmoetingsvoorzieningen
- Meer jongeren zijn voldoende weerbaar en zijn in staat om op een goede manier om te gaan met sociale en emotionele uitdagingen

Wat gaan we doen?

Vergroten van weerbaarheid bij jeugdigen en vroegtijdig signaleren van psychische problematiek ⁹

Met de uitvoering van het Jeugdbeleidsplan 2019-2022 focussen we op het vergroten van weerbaarheid van jeugdigen. Dit doen we door samenwerking met het onderwijs vanuit de Lokaal Educatieve Agenda (LEA). Met het onderwijs ontwikkelen we lesaanbod om jongeren weerbaarder te maken en hen handvatten te bieden om om te gaan met sociale en psychische uitdagingen. Daarnaast hebben we extra aandacht voor het vroegtijdig signaleren en aanpakken van psychische problematiek binnen het Centrum voor Jeugd en Gezin.

In gesprek met inwoners om eenzaamheid terug te dringen

In de GGD monitor valt op dat met name de eenzaamheid bij ouderen in de kernen Zundert, Klein Zundert en Achtmaal hoog is. Door in gesprek te gaan met dorpsraden, Katholieke Ouderenbonden, GGD, scholen en inwoners willen we zicht krijgen op de redenen achter deze eenzaamheidscijfers. Vervolgens gaan we op zoek naar maatregelen om eenzaamheid te verminderen. Hierbij kijken we hoe we de openbare ruimte zo kunnen inrichten dat deze meer uitnodigt tot ontmoeting en eenzaamheid kan verminderen. De inrichting van de fysieke omgeving beïnvloedt namelijk de psychische gezondheid van inwoners. Voldoende aantrekkelijk ingerichte plekken dragen bij aan het verminderen van de kans op eenzaamheid en stress gerelateerde klachten en dragen bij aan de sociale cohesie in een wijk of kern.

Stimuleren van het gebruik van ontmoetingsvoorzieningen

De mate waarin inwoners zich verbonden voelen met hun buurt en de hoeveelheid sociale contacten die inwoners hebben is voor een deel afhankelijk van de aanwezigheid en het gebruik van ontmoetingsvoorzieningen. Binnen het subsidiebeleid van de gemeente Zundert is een van de doelstellingen om maatschappelijke uitval en sociaal isolement te voorkomen. Zo gaan we aan de slag met het breder inrichten van huiskamerprojecten zodat er een bredere doelgroep terecht kan bij dergelijke projecten. Daarnaast wordt er in 2019 een behoefteonderzoek uitgevoerd naar de behoefte van kwetsbare inwoners wat leidt tot een advies over de inrichting van voorliggende voorzieningen en activiteiten in relatie tot versterking van zelfredzaamheid van kwetsbare inwoners. Mogelijk levert dit onderzoek ook informatie over de behoefte van eenzame inwoners. De uitkomsten van het onderzoek nemen we mee in het verstrekken van de subsidies aan welzijnsorganisaties in 2020 en 2021 en vormt input voor de jaarlijkse gezondheidsagenda.

⁹ Zie het Jeugdbeleidsplan 2019-2022

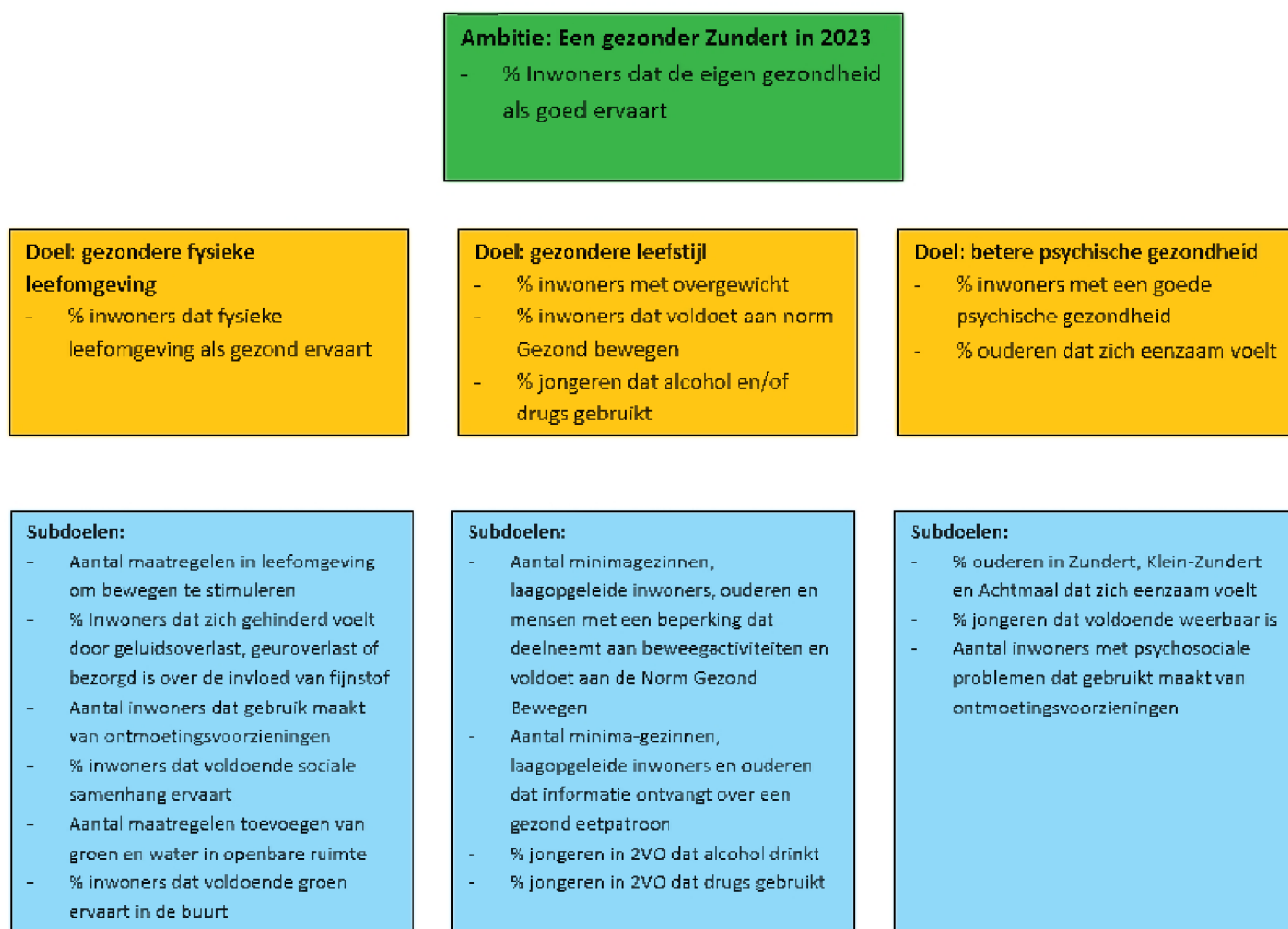
Inzet van sport en cultuur als middel

Zingeving is een belangrijk aspect van gezondheid dat eenzaamheid en andere psychische problemen kan voorkomen en verminderen. Door te kijken naar wat mensen kunnen en waar talenten liggen kunnen we inwoners helpen om zich psychisch gezonder te voelen. Veel mensen halen hun zingeving uit sport en/of cultuur. We zetten daarom sport en cultuur in als middel om inwoners te activeren, eenzaamheid te verminderen en psychische gezondheid te verbeteren. In 2018 zijn we gestart met de inzet van de buurtsportcoaches voor ouderen en mensen met een beperking. Dit continueren we de komende jaren en breiden we waar mogelijk uit naar andere doelgroepen. Daarnaast verkennen we hoe we cultuur in kunnen zetten om psychische gezondheid te bevorderen. In 2020 wordt er gestart met een cultuurplatform dat aan de slag gaat in de gemeente Zundert. Vanaf 2021 verkennen we in samenwerking met het cultuurplatform hoe het platform zich in kan zetten voor kwetsbare inwoners, zoals ouderen en mensen met psychische problematiek. We zoeken daarbij actief de samenwerking met GGD West-Brabant.

Hoofdstuk 5: Monitoring

De beoogde resultaten uit de nota Volksgezondheid monitoren we onder andere met de vierjaarlijkse GGD-monitors. De gezondheidsmonitor Jeugd wordt in de gemeente Zundert afgenomen in 2020 en 2024 en de gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen wordt afgenomen in 2021 en 2025. Daarnaast monitoren we het aantal deelnemers aan, door de gemeente subsidieerde, activiteiten zoals de activiteiten van SWZ, Surplus Welzijn en de buurtsportcoaches. Tenslotte monitoren we vanuit de gemeente het aantal gezondheidsbevorderende maatregelen in de fysieke leefomgeving. Bij de evaluatie van de nota gaan we opnieuw met inwoners in gesprek over hoe zij hun eigen gezondheid ervaren. Figuur 3 bevat een overzicht van de doelstellingen vertaald naar indicatoren.

Figuur 3: Doelstellingen vertaald naar indicatoren

Hoofdstuk 6: Financiën

De activiteiten worden uitgevoerd met gelden binnen de bestaande budgetten die vastgesteld worden in de meerjarenbegroting. Hieronder is per activiteit aangegeven welke budgetten hiervoor worden aangesproken. Naast de gemeentelijke budgetten zijn we alert op de mogelijkheden om elders subsidies aan te vragen.

Speerpunt	Activiteit	Budget
Gezondere fysieke leefomgeving	Gezondheid als pijler in omgevingsvisie	Omgevingsvisie en volksgezondheid
	Gezondheid als pijler in ontwerp en beheer van de openbare ruimte	Beheer openbare ruimte en volksgezondheid
Gezondere leefstijl	Voorlichting en interventies om gezondheidsvaardigheden te vergroten	Volksgezondheid
	Sportstimulering voor doelgroepen	Sportstimulering
	Inrichting openbare ruimte om sport en bewegen te stimuleren	Beheer openbare ruimte en volksgezondheid
Betere psychische gezondheid	Vergroten van weerbaarheid bij jeugdigen	Jeugdbeleid
	In gesprek met inwoners om eenzaamheid terug te dringen	Volksgezondheid
	Ontwikkeling laagdrempelige ontmoetingsvoorzieningen	Subsidies
	Inzet sport en cultuur	Sportstimulering, cultuur en Volksgezondheid